Број 216 У Новом Саду у среду 1. октобра 1908. Година XLIII.

„Застава“ излази сваки дан двапут, а недељом свецем и данима иза недеље и свеца једаред.

Цена је за Угарску над сој утарњи и вечерњи лист заједно мало на један месец 2 кр. 70 нот. а на три месеца 8 круна.

Појединп јутарњи бројеви стају 2 потуре.

ЗАСТАВА

За сваког клаћа се по 12 нот. од сваке врсте ситних слова.

Уредништво „Заставе“ је у кући г. Ј. Чанића Администрација „Заставе“ налази се у кући где је Милетићева штампарија у главној ул. бр. 22

Појединп јутарњи бројеви стају 2 потуре.

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ. (Јутарњи лист.) ИЗДАЊЕ „РАДА“ ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА У РУМИ

Анексија Босне и Херцеговине и независна Бугарска.

Угарска делегација и анексија.

У пододбору угарске делегације за спољне послове претрчало се преко анексије Босне и Херцеговине, као преко вреле каше. На молбу председника Коломана Села, да ће о анексији и тако законодавство одлучити и да анексија и не спада управо у делокруг делегација, изостала је велика дебата. Министар спољних послова Ерентал није изнео ничега новог осим, како је добио извештај, да се и у Цариграду већ полако измирују са анексијом. Исекуц узима на знање оно, што се догодило, но анексију не сматра свршеном све дотле, док се не реши између Аустрије и Угарске, куда да спада Босна и Херцеговина — Бабић Балски говори хрватски. Жали, да су анексијом монархији припојене земље, које су Хрватској припадале и које су једним ратом изгубљене, т. зв. Турска Хрватска. Прелази за тим на неуставне прилике у Хрватској и Славонији Председник га опомиње, да не говори језиком, који у делегацији нико не разуме и да не уплиће ствари, које овамо не спадају. — Одбор је затим узео политику министра спољних послова на знање.

Расположење у Босни и Херцеговини

Чланови српске и муслиманске организације, који се више дана баве у Будимпешти, упутили су на Србе православне и муслимане проглас, из кога вадимо најглавније. Зна се, шта је све народ у Босни и Херцеговини претрпео од како је спроведена окупација и колико је разлога имао да се тужи на управу. С тога је разумљиво, да се тај народ није могао спријатељити са окупацијом, која је извршена без да је тај народ упитан. Заједнички проглас Срба православних и муслимана, који је 7 септембра о. г предан министру Бурјану, најбољи је доказ народног расположења. У њему је народ тих земаља тражио устав, а да се претходно не уређује државноправни положај његове домовине. И на тај начин да се народу осигура надзор и законодавна моћ, а и да се спречи, да се без народне воље уређују сва питања. Тај је проглас одобрио и народ Босне и Херцеговине. Да припомогну остварење тог програма, отпутовали су изасланици у Будимпешту На путу их је изненадило проглашење анексије, које је и опет извршено без воље народа Босне и Херцеговине. Изасланици су опет зато дошли у Будимпешту, да би се посаветовали са позваним круговима Аустроугарске у том питању и да би из непосредне близине пратили развој догађаја. Силе потписнице берлинског уговора воде преговоре о сазиву међународне конференције Народ Босне и Херцеговине мора за сада сачекати резултат тих преговора С тога одбор моли браћу, да се стрпе и мирни остану, а нарочито да се не селе из своје отаџбине, јер то би било најопасније оружје за одбрану. Народ је до сад увек поштовао правно стање и то му не дозвољава, да се послужи незаконитим средствима Одбор је решио, да настави свој рад законитим путем Прекаглити се не сме, да се тиме не би развитак и напредак народни довео у опасност Одбор мора наћи пута, да свој даљи рад прилагоди приликама У целом свом раду настојаће, да народу извојује слободу и право самоодлучивања Најбоље јемство за ту борбу види у једнодушности православних Срба и муслимана, којој никакви напади не могу више шкодити. У овом одлучном моменту падају сви видови, који су до сада раздвајали православне и муслимане С тога одбор чврсто верује у победу правде и кличе: Живела правда, живела слобода, живео народ!

Из Сарајева јављају будимпештанским листовима, како су више аустроугарских трговаца добили од сарајевских муслиманских трговаца писма, у којима ови отказују своје поруџбине, јер намеравају, да се иселе из земље.

Расположење у Србији.

Бечки и будимпештански листови оповргавају своје раније извештаје, као да је народна скупштине у Србији решила се против рата. Наваћа, како ће скупштина изгласати 16 милијона динара за наоружање и како је војни министар јавио у скупштини, да је због ванредног стања све војне заробљенике вратио натраг у трупе. Истичу говор председника скупштине у скупштинској седници, у коме је нагласио, како српски народ мора бранити своју народност. Права српског народа у Босни и Херцеговини су јасна. Срби су у тим земљама много пре били но што су тамо Мађари дошли. С тога је неосновано позивање Мађара на неко измишљено историјско право. Ако неко хоће да се позива на историјско право, треба да зна да је Босна колевка српских Немањића Од давнина су Срби у Босни. — Доносе изјаву српског министра-председника, да скупштина у питању рата није још ништа решила, али да ће се она послужити својим правом. Влада ће се строго држати скупштинског решења. Међу свима странкама у Србији влада потпуна једнакост Износе изјаву војног министра Степановића, да му његов истакнут положају не дозвољава, да чини изјаве, но о једном може их уверити, да ће догађаји Србе наћи потпуно једнодушне.

У недељу је добила српска влада одговор од свију великих сила на ноту, којом је протестовала против анексије Босне и Херцеговине. Све велике силе изјавиле су, да се не слажу са анексијом.

У недељу је стигао у Шабац 6. пешадиски пук са маневра. Преко 10 хиљада Шапчана дочекало је војнике са узвицима: Живела Босна и Херцеговина! Рат Аустрији! Женскиње су бацале цвеће на војнике. Војска је на те узвике одговарала: Живела Босна! Рат отимачима! Шапчани су приредили војницима ручак

Аустријски финанци били су заузели Бујуклићеву аду на Дрини. Српски жандарми су отерали их оданде.

Расположење у Црној Гори.

У Берлину је стигла вест, како је у Бару дошло до озбиљних изгреда. Велика поворка огорчена народа ударила је на аустроугарски конзулат, скинула натпис, изгазила га и спалила. Продрла је затим у унутрашњост конзулата и учинила велику пустош. Грађанство је врло ратоборно. Поговара се, да је аустроугарско поморско заповедништво наредило, да два ратна брода отплове у Бар.

Расположење у Италији.

Бечки листови имају вест из Рима, како је талијанска штампа последњих дана почела јако да напада Аустроугарску. Уверење је, да хоће тиме, да талијанског министра спољних послова Титонија доведе у неприлику и разбије тројни савез Талијанска штампа чини то под утецајем француске штампе.

Расположење у Турској.

Турски посланик у Берлину изјавио је, да се Турска не може задовољити тиме, што ће аустријска војска изићи само из новопазарског санџака. Опасност рата отклониће се само тако, ако се Турска потпуно задовољи. — У Цариграду је дошло до заједничке демонстрације Срба из Србије Црне Горе и Турске. У великој поворци демонстраната виле су се српске и турске заставе, а пред страним посланствима орили се узвици: Доле са Аустријом! — Бојкот аустријске робе протегао се на целу унутрашњост Турске. Свугде су осванули плакати, да се бојкотује аустријска роба. У Солуну нису дали једном аустријском броду, које је дошао из Трста, да стовари робу.

Загребачке вести.

У Загребу Хрвати из Босне одржали су збор, на коме су поздравили анексију Босне и Херцеговине. — Траже, да се обе те земље припоје Хрватској — Хрватско српска коалиција решила је, да се састане већ 18 о. м. по нов., а не 25, као што је било утврђено Расправиће о анексији Босне и Херцеговине и о овом политичком стању, које је отуда настало Загребачки лист Хрватске и Славоније доноси наредбу банову, којом се забрањује свој штампи, да доноси вести о кретању војске.

Седница српског народно-црквеног сабора од петка 26. септембра.*)

Плата свештенства.

Мита Клицин предлаже, да се уредба о плати свештенства скине са дневног реда, пошто законодавни одбор још није поднео свој извештај о тој уредби. С тим у свези предлаже, да се законодавни одбор упути, да што пре проучи и све остале уредбе, које је израдио саборски одбор, па да са својим мишљењем и предлозима поднесе сабору а пре тога да их даде штампати у смислу пословника. Законодавни одбор није могао да ради, а узроци су свима познати. Док законодавни одбор не сврши свој посао, не може се тако важна уредба узети у расправу. Нарочито се код уредбе о плати свештенства мора добро израдити рачунска основа. Треба да се види, колики ће бити приходи, да се према томе онда може одредити и плата свештенству.

Др. Душан Пелеш противан је скидању ове уредбе са дневног реда. Он вели, да се то не сме учинити. Указује на питање свештенства у горњим крајевима.

Др. Петар Белобрк тврди, да нема разлога скидању са дневног реда, јер мањина прима у уредбу у целини онако, како ју је израдио саборски одбор.

Васа Муачевић говори у истом правцу. Замера, што законодавни одбор није спремио свој предлог. Он прима предлог саборског одбора у целини (Буде Будисављевић виче: Валда је главно, да изаберете референта. Радикали одговарају: Доста је било Лотићевштине!)

Јован Магарашевић подсећа сабор, да је Крајновић у име самосталаца у јануару 1907. године поднео прешан предлог, да се одмах узме у претрес уредба о плати свештенства. Но и ако им је та уредба била прешна, они су истог дана због одлуке саборске о патријарху Бранковића изишли из сабора, само да онемогуће даљи рад — Самосталци су дакле спречили, да сабор прошле године претресе и усвоји ту уредбу. Али Крајновић није поднео прешан предлог у интересу свештеника, него да кортешује у корист самосталне странке. Таково понашање увредило је свештенство Саборска већина хоће да донесе уредбу о плати, али после изјаве новог патријарха потребно је, да се та ствар озбиљно претресе и постигне потпун споразум, да би тако донесена уредба могла бити и потврђена.

Михајло Медаковић тражи, да се одмах расправља о тој уредби. Свештенство у Горњој Крајини злопати се. Има их, који су хтели да свуку

*) Ово је наставак извештају у 215. броју јутарње „Заставе“.

мантију. Саборска већина је кортешовала са одузимањем Даља а сада напушта Даљ и задовољава се са процентима.

Глиша Стојић хоће да докаже, да се уредба о свештеничкој плати може узети у расправу, мада законодавни одбор није свршио свој посао.

Стеван Михалдић чуди се, што се мањина толико брине за популарност већине. Мањина лије крокодилске сузе. Да је њој озбиљно било стало до уређења свештеничке плате, не би она побегла прошле године из сабора и осујетила сабор, да посвршава многе прешне послове. Чуди се, да има свештеника, који би да свлаче мантију због плате. Српско је свештенство трпело и горе муке, па није свлачило мантију, него је бранило народ и цркву. Код уредбе о свештеничкој дотацији главно је рачунска основа. Неколико недеља моћи ће свештенство да причека, док се та основа не створи.

Љубомир Лотић уверио се, да је свештенство у Горњој Крајини врло лоше наплаћено. Треба дакле што пре израдити уредбу о свештеничкој плати већ и зато, да се не каже, саборски је рад био јалов, а на саборисање је утрошен народни новац. Признаје, да у тој ствари мора бити договора и да већина носи одговорност за донесене уредбе.

Петар Крајновић пориче, да је он лане поднео прешан предлог из кортешких намера. Он не кортешује са невољом свештенства. Али сумња, да је рачунска страна узрок, што већина ову уредбу скида са дневног реда. Кад је сабор могао прошле године донети манастирску уредбу, требао је донети и уредбу о свештеничкој плати. (Буде Будисављевић виче: Онда им је главно било манастирска уредба. Радикали одговарају: Буде плаче због калуђера).

Мита Клицин остаје при свом предлогу. Сабор може изменити свој дневни ред. Прошле године је сабор двапут скинуо манастирску уредбу са дневног реда, па ипак је решио ту врло важну ствар. Уредбу о свештеничкој плати сабор није могао прошле године да претресе, јер после изласка самосталаца сабор није могао десет дана да ради. Остало му је само три дана, а за та три дана и свршавао је најпрешније послове. Крајновић вели, да је уређење свештеничке плате напреча потреба, јер је невоља свештенства у Горњој Крајини врло велика. Но ако је та невоља сада врло велика, није мања била ни у јануару прошле године, па ипак то није сметало Крајновићу и самосталцима да напусте сабор и осујете рад (Бурно одобравање). — Уредба о свештеничкој плати не може се прихватити без расправе. Ако би се без поговора примило све онако, како је саборски одбор израдио, онда би сабор био излишан. Ако самосталци то желе, онда оставимо све саборском одбору, па ћемо народу уштедети трошак око саборисања. Али тако то не иде. Сабор мора сваки предлог да претресе. Иако је прошле године саборски одбор поднео предлог за манастирску уредбу, ипак та уредба није усвојена у целини, него је узет у обзир и онај предлог, који су израдили манастирски настојатељи. Што је било добро, употребило се. Тако ће се учинити и са уредбом о свештеничкој плати. Манастирска уредба израђена је добро. И то је заслуга саборске већине, а клаузула је дошла услед утицања оних, које је мањина потпомагала. Не стоји, да се већина одриче Даља. Предлог саборског одбора од 1904. године иде на то, да се од патријарха одузме управа Даља, но ко је тај предлог проучио, тај зна, да се од даљских прихода предлаже на плату патријарха и епископа 264.000 круна. Осим тога треба платити порезу и трошкове за управу. Кад се то узме у обзир, онда се види, да је за плату свештеника остао тек један део даљских прихода. Сад треба израчунати, колико то износи. До сада то нисмо ни били у стању да учинимо, јер приходе српског патријарха нисмо знали тачно. Пошто је пак саборски одбор последње године управљао патријарашким добрима, моћи ћемо да израчунамо, колико процената остаје за свештеничку плату. Можда и неће остати више од 20 процената. Осим тога мора се установити приход парохијских сесија. Све се ово мора учинити, јер се мора водити рачуна и о том, колико може народ да доприноси. Колико се мора водити рачуна о интересима свештенства, исто се толико мора водити рачуна и о народу и о његовој материјалној снази. То се мора довести у склад. Само тако донесена уредба може да буде корисна за свештенство и народ, а може рачунати и на краљеву потврду. Већина хоће да омогући потврду, а кад би се радило по жељи мањине, ко зна, кад би се уредила свештеничка плата. Израдом уредбе, која не може бити потврђена, одуговлачила би се та ствар на штету свештенства и народа. С тога препоручује сабору свој предлог. (Бурно одобравање)

Већина прима предлог Мите Клицина.

После тога потпредседник одгађа седницу за четири сата после подне.

У идућем броју донећемо извештај о раду у продуженој седници.

Талијански добровољци.

Један капетан талијанске војске упитао је уредништво београдске „Политике“, к д треба да дође са својим друговима у Србију. Они хоће да ступе у српску војску као добровољци.

Бели фесови у Цариграду.

Турци у Цариграду носе беле фесове. Црвени се фесови губе, јер ко носи црвен фес стоји у сумњи аустријског пријатеља. Против аустријских трговаца све је већа агитација у Турској.

Бој између Мађара и Румуна.

У Киш Јене-у ових дана се на јавној дражби продавало добро грофа Јована Жипраји-ја у Керилежу. Добро је купила мађарска Кредитна Банка за насељавање. На том добру су већ из раније били насељени Мађари у чистој румунској околици. Насељени Мађари већ одавно се рђаво живе са околним Румунима, који су се спремали са околним румунским банкама да купе то добро. На дан лицитације у Киш-Јенеу искупили се и Мађари и Румуни, да виде на коме ће остати имање. Имање је купила Мађарска Банка на радост насељених Мађара, а јед Румуна. Сутра дан враћали се на колима кући и Румуни и Мађари. На путу састану се и грдили су једни друге. На једни коли седео је Мађар Ђорђе Шош са своја два сина и обилазећи кола Румуна Петра Херлова ошине му коње. Херлови коњи се поплаше и изврну га у јарак. На то Херло дограби с кола левчу и удари Шоша по глави. И Шош зграби левчу, те удари Херлова тако, да се овај онесвешћен срушио. Шошовим синовима није било још ни то доста, него поваде велике кухињске ножеве, које су имали у колима и одрубе онесвешћеном Херлову главу. Кад су то видели остали Румуни навале на Мађаре, којих је било 12–15 и сада се изроди прави бој између Румуна и Мађара. Неко дограби левчу, неко мотику неко нож и за час потече крв на све стране. Битка је трајала скоро 1 сат. Кажу да је четворо погинуло, а десеторица су тешко рањена. Жандармерија је похватала и Румуне и Мађаре, а добила је и појачања, јер се боје нових изгреда услед великог раздражења, које је овладало и код Мађара и код Румуна.

Ослобођен убица.

У суботу је пред будимпештанским поротним судом расправљана кривична парница против Бене Ујварија из Дуна-Пантелије. Ујвари је пр летос убио своју неверну драгану Јулку Хофманову, а за тим је пуцао и на себе али је оздравио. Пред судом се Ујвари бранио, да је био јако раздражен, када је чуо, да му је драгана неверна, те у раздражењу и није ни знао шта чини. Када су саслушани сведоци и поротни суд донео пресуду, којом ослобађа Ујварија.

Тајанствено убиство.

Прошле недеље у општини Доњем Мечу, близу Брашове, догодило се ноћу од петка на суботу убиство пуно тајанствености, какво се може читати у романима. На сред општине има кућу и трговину трговац Ђорђе Гербацеа. Споменуте ноћи цела породица спавала је у соби поред дућана. После поноћи од једном распрште се собна врата и у собу уђу два непозната човека са нагарављеним лицем. Један од њих одма зграби трговчев револвер, што је висио на дувару, а други позове трговца, да им да сав новац и све драгоцености, што их има. Престрављени трговац и жена му беху готови, да им даду све што имају, кад од једном онај други разбојник, што је држао револвер, без икаква повода испали револвер трговцу у трбух из непосредне близине. Тада оба разбојника брзо се удале, а нису ништа узели. Истрага је отпочета. Трговац је живео један дан и преслушан је. Искази му се слажу са жениним. После преслушања несрећни трговац је набрзо издахнуо. Те ноћи са трговчевом породицом у истој соби спавала је и мала служавка. Ова се тако уплашила, да је онемила. Ради тога не могу да је преслушају, а од њена исказа очекују, да ће открити ову тајну.

Три сличице.

Поштени поштењаци

Читали смо толико пута како „Србобран“ грди радикале због тога што су гласали на епископа Лукијана за српског патријарха. Викали су да „поштен“ човек не може гласати на Лукијана, јер је он истакнути кандидат мађарске владе.

То је било пре избора!

А после избора?!

Иду самосталци да честитају епископу (сада патријарху) Лукијану. А посланик самостални, управитељ карловачке гимназије се прима потпредседништва у одбору за приређивање бакљаде у почаст патријарху, коме је одбору председник: др Ђура Красојевић, а чланови Св. Коларовић, М. Нешковић и омражени — Душан Милић!!

Боже мој, ала се времена мењају и — самосталци у њима!

Шта велите...?

Дру Политу су само радикали пред очима. Одкако су потегли питање беочинске каје и сања о њима. Баш су му сасвим ушли у главу, те од њих не може ни да мисли!

У једном од прошлих бројева „Браника“ криви радикале, што је анектирана Босна и Херцеговина и — (немојте се смејати) што је Бугарска проглашена слободном краљевином.

Боже, шта је кадра да учини од човека једна само — беочинска каја?

Поштен човек.

Др. Милош Ђорђевић је у последњој седници народно-црквеног сабора показао да је доиста — поштен човек.

Приликом верификације великобечкеречког посланика, као великобечкеречки посланик гласао је — против свог избора.

Шта ће сад рећи „Браник“, који је овај избор огласио, као сјајну победу „његове странке“.

„Наша Слога“.

Брзојави „Застави“.

Стигли 30. септембра.

Војни министар код владара.

Будимпешта. Заједнички војни министар Шенајх био је на аудијенцији код краља, која је трајала три четврти сата.

Одговорни уредник
Константин Бранкаровић.

НОВА КЊИГА.

Изашла је из штампе књига:

Како смо бирали патријархе кроз 200 год.?

Написао

ЈАША ТОМИЋ,

штампарија дра Светозара Милетића.

Књига износи 5 штампаних табака и стаје 40 потура. Може се добити у Новом Саду код

Косте Лере.

Лицитациона објава.

У смислу одлуке православног српског народно-црквеног саборског одбора од 3. августа о. г. бр. С. О 6736/1631. из 1908. год, издаваће се у закуп на једну годину оранице манастира

Бездина

за јесењи и пролетњи усев на јавној лицитацији, која ће бити 3. (16.) октобра о. г. пре подне у 9 сахати и идућих дана — док се не изда свих 190 јутара.

Закупнина се плаћа прва половина одмах при лицитацији, а друга половина крајем маја 1909. Издаваће се парц ларно по 2 јутра.

Земља се предаје у посед одмах чим се прва половина закупнине уплати. — Закупник плаћа по јутру 1 К на име мерничког трошка.

Ко хоће да лицитира, мора да положи жаобину 10% од почетне цене, коју одређује изасланик саборског одбора.

Вршац, 21 септемб а (4. октобра) 1908. 1340 3—3

Божидар Поповић,
члан и изасланик саборског одбора.

Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду.